

SENARTEIKO BI MUTXURDINAK

par Martin Saldumbide

Memem agertuko dira

Frantxixka , geroan Luixa , 24 urte . Senarteiko neskatoa
Koxepa , 20 urte , haren ahizpa
Maria , 55 urte , horien ama
Gabriela , 50 urte) Senarteiko bi ahizpa mutxurdinak
Zeleztea , 45 urte)
Marieder , 60 urte , Ameriketako tanta

-°-

Mêmes décors pour les 3 actes : la salle à manger des 2 vieilles filles ;
vieux meubles , etc . etc...

Acete premier

Scène I

Frantxixka , seule (au lever du rideau , Frantxixka fait le ménage et épous-
sette maladroitement en fredonnant la chanson que voici) :

I

Mutxurdin egoiteaz eneaturtea ,
Nahi nuken gizonaz aphaindu etxea !
Dainan gizonak orai zonbat ez du behar ? ...
Ez , ez , nahiago dut egon neska zahar !

2

Merkatu , besta , joko ... zonbat xahubide !
Hoietara gizona doa bidez-bidez !
Holako gastuekin nor familian sar ?
Dz , ez , nahiago dut egon neska zahar !

3

Jaunxkilek dute utzi eskualdun xamarra ,
Floka , palttoa hartu , iler egin marra !
Holako bottiga bat gizon gisa nik har ? ...
Ez , ez , nahiago dut egon neska zahar !

4

Espartin , zinta , bonet , guziak utzirik,
Horra mutil gazteak anddere jauntzirik !
Trrringarririk bada baten orde hamar !...
Hoier behatu gabe , nago neska zahar !

5

Hoiek dautet erranen : " Badut gauza frango ,
Aires enekin duzu eginen fandango !"
Segur duketelakotz ainhitz eskas bihar ,
Hola-hola nahi dut egon neska zahar !

6

Jaun nahiek baitute aise uzten lana ,
Moltsa-huts hoietarik hauxe duk andana !...

Beren kezuan gero andreari jazar !...
Hobe dut egoitea beti neska zahar !

(à part , songeuse) Ez ahal naute aditu ! (elle va vers la porte , écoute un instant , puis se parlant à elle-même) Ez da nehor ezagun ! Jainko maitea , milesker !!! Xahu nintzan , bertzenaz !... (au public) Ez dakizue ? Orai , nik eman pertsu horiek dituzte beti ahoan ene atxeko anderek ... bai , Senarteiko bi ahizpa mutxurdinek . Kantuari erran arazten diote nahiago dutela egon neska zahar ! Nahiago ?... hori besterik da !... Egon beharko, bai ! Ez diote eta ... nehork behatzen ere !... Ezen , nork beha holako batzuei ...Ezin hurbilduak dira !... jite bat badute izigarria !... Mihi gaixtoak... beti denen jorran!... Zikoitzak , nola ! ...ongi ainitz egiten ahal luketelarik . Ameriketako tanta aberats batek zer nahi igortzen baitiote . ^BBainan ez dakite emaiten !... Gaizkiak eta erasiak , bai , nahi duzun bezenbat , burrustan ... ahotik iragan ahala ! Nik zer aditzen dudan goizetik-arrats, ez dezaket erran nehola ere . Tonto aire bat badut barneko lan hautan ; alabainan , nola daiteke bertzela ? ^Hantxet nunbeit ... Pausuko mendi batean sortua niz Oihanzokoko bordan ; gero , han egona beti ihatze pikatzen eta artzaingoan , nundik treba ninditaken hiriko lanetan ? ... Ez ahal da nehor ikasirik sortzen ! Eta ene etxeko-anderek ; eni erakusteko orde , errautsia naukate erasiaz ... egiazki pausukoa naizela ; neska herrebes , trukes , trunko , eskalpoi , menditarra bat ... Eta ni , orduan , gizagaizoa , are gibelago !... Ah ! etxean banintz !...Eta harat ere nola itzul ? ^Hamar haur baginela kotz , ait'amek kanporat ^Hgorri nute , neureaz egiteko adinean nintzala ... (se reprenant) ...Bainan , Frantxixka , zerentzat hoinbertze intzirika ?... ^Berriz lot banindadi lanari ? ... (elle se remet à épouseter gauchement ; tout à coup , elle fait tomber le kaiku-pot de fleur , qui ne se brise pas) Zeruko ama !... zer egin dut ? ez nuen bertzerik eskas !... (elle se met les mains devant les yeux ...) Ai, ei ,ai ! ezin mentura behatzerat !... (un instant après ,osant regarder) Ah !... hola bederen ! Azkarra !...azkarra ! ... ez da hautsi !

Zelezta (entrant en coup de vent) - Hik , orai ere , heuretari ? Zer zen harrabots hori ?

Frantxixka - ^Deus guti , deus guti , andere Zelezta ! lili untzia ... ?

Zelezta - Hizan bezalakoa ! ^Ene kaiku ederra lurrean !... Espres egiten dun

Frantxixka - Etzaitela samur , anderea ! (ramassant le kaiku) Ez da hautsi ... huna !

Zelezta - Ez dela hautsi ... ala , nahi huen pusketan ikusi ? Herresbes doblatua !... ez ditun hemengo herrautsak kentzen ahal , oro lurre-rat botatu gabe ?

Frantxixka (naïvement) - Hala-hala da , ori , anderia , erortzen ikasia dute , hautsi gabe !

Zelezta - Ixil hadi , erroarazten nun ! ^Dertzela ere , erran gogo daunat ehaizela batere guk behar bezalakoa . Aseak eta gehiago gaitun , Gabriela eta ni , hire jestuez ; eta izkiriatura dinat hire etxeoer.

Frantxixka - Ene etxeoer ?

Zelezta - Bai , hire etxeoer igorria jin ditene hire bila !

Frantxixka - Ez bainuzue atxiki nahi ?

Zelezta - Hi baino , gabea hobe dun !

Frantxixka (sanglotant) - Ez , otoi , ez ! Joko naute etxeoek ! ...
emen egon !!...

Zelezta - Ez denat galdetzen zer nahiago dunan . Hire amaren beha gauden!

Frantxixka - Ez arai , holakorik ?

Zelezta - ^Bai , hori-eta bera !

Frantxixka - Ho! bada, ene buruaz bertzerik ...

Zeletzta - Nola ? haizen bezalakoa !

Frantxixka - Ene burua urerat ...

Zeletzta - Nahi dunan bezala ! Ez haatik , egun ; ez baita hiretzat jalitze-ko eguna !

Frantxixka - Banoa , orai berean ! ...

Zeletzta - Askì hola ! egizan hire lana , eta bakea , gero , niri !

Gabriela (entrant , affolée , une lettre à la main) - Zeletzta ! Zeletzta !

/. .. harrigarri dun !

Zeletzta - Zer ote ? ... zer da ? ...

Gabriela - Galduak gaitun !... Tanta ...

Zeletzta - Tanta ? ... zer dion ? ...

Gabriela - Irakur zan letra hau !

Zeletzta - Gure tanta , Marieder ?

Gabriela - Hura bera ! Zer egin orai ?

Zeletzta - Zer zauku tanta hil ?

Gabriela - Hori balitz bederen ! ... Bainan , bisaia ; irakurran , ba , letra ! (pendant que Zeletzta lit , ... a Frantxixka) Zer ari haiz , hi , hor ... neska zoroa ?

Frantxixka - NI ... ni ? ... ikusten duzu , andere Gabriela , fitsik !...

Gabriela - Habil , hortik , sukalderat !

Frantxixka - Banoa , anderia !

Gabriela - Ez dun goizegi izanen bixtatik joanen haizelarik ! Hik burua gal-araziko dautan !

Frantxixka (sortant) - Bai , anderia , bai !

Zeletzta (qui , depuis qu'elle a commencé la lecture de la lettre , manifeste sa contrariété par des oh)... ah!...) - Alo ! ... haundun dun ? ...

Gabriela - Eta orai ?

Zeletzta - Nork ikusi du holakorik ? (éclatant) Izigarri dun ! bai , izigarri ! Baditakela holakorik ? (relisant la lettre à haute voix , lentement) " Mes chériés ! Je vous ai dit depuis longtemps que je voulais vous faire une surprise ! " (à Gabriela) Surprise ! gisakoa , no ! (continuant) " Aujourd'hui , je vous l'annonce comme toute prochaine . Je me sens vieille , hémas ! et , depuis la mort de votre cher oncle , rien ne me retient plus ici . Aussi ai-je décidé de rentrer en France . Il me tarde tant de vous revoir après trente ans d'exil , et de connaître enfin votre jolie Louise , ma chère petite héritière , que je quitte l'Amérique avec joie ! J'ai vendu toutes mes plantations , notre maison , nos propriétés et je m'embarque demain . Inutile , n'est-ce pas , de bavarder plus longtemps , puisque bientôt nous pourrons le faire de vive voix . Un télégramme vous indiquera le jour de mon arrivée . De loin , de bons baisers à toutes trois , en attendant les vrais . Marieder . (à Gabriela) Huri hiruer ! eta guk , hirugarrenik ez ! (s'animant) Uste badun ni hemen egonen nizala , tantari ongi-etorri egiteko ? ! Hauk zorigaitza ! Eta zer egin , guk , ateka gaixto huntarik jalitzeko ? ... Ez dun deus egitekorik !... xahu gitun !... adio , tantaren ondoriotasuna !

Gabriela - Alo !... alo !... zerentzat holaka ? Iduri dun osoki aztoratua haizela !

Zeletzta - Aztoratua , ez ; bainan , nola joka ?

Gabriela - Ez ote dugu deus hatxemanen ?

Zeletzta - Hatxemanen ... hatxemanen ... iduri eta errex den ! Zer nahi dun egin ?

Gabriela - Oh ! la ! la ! Utzkin hortik gogoeta beltz hoik !... nihaur ere izi-arazten nun !!!

Zeletzta - No , banoan hemendik !

Gabriela - Norat , bada ?

Zeletzta - Norapeit ! eskuin... ezker ! Eginen dun tantarekin ahalik hobekiena !

- Gabriela - Orain, aski ! Hobe dun jartzea .
- Zelezta. (s'asseyant) - Huna . Eta orai ?
- Gabriela - Orain , bila dezagun nola itzulika
- Zelezta - Errex baita ? ... berdin
- Gabriela - Baietz , baietz . Zertan ginen ? ... Ah ! bai . Esposatu eta , zenbeit egunen buruan , tanta Marieder joan zunan senarrarekin Ameriketarat.
- Zonbat .. zonbat du horrek ?
- Zelezta - Uste badun mihiaren puntan ditudala xehetasun horiek !... Heiek ... heiek joanak ? ... Ez diakinat , nik ... Ago ! nik , orduan , hamabost urte ; eta hik hogoi
- Gabriela - Bixtan den gauza ... badiakinat , bai , etzela atzo !... Eman dezagun baduela horrek gogoita-hamar bat urte . Heiek , beraz , Ameriketara , eta bero-beroa , letrak abiatzen ...
- Zelezta - Jarraiki jarraikia zobeit urtez
- Gabriela - Hirur urteren buruan , ikusiz haurrik etzela heldu , tantak izkiriatu nardatua zela ... gu behar ginela ezkondu ; eta gero letra guzietan karba bera : zer zozokeria zen mutxurdin gelditzea !
- Zelezta - Ongi gohaindi arazi arte , beti solas berarekin !
- Gabriela - Ikusiz ez ginela ernatzen , egun batez igorri zaukunan ...
- Zelezta - Gure akulatzeke , araiiz ...
- Gabriela - ... senharrarekin nola zen hitzartu , beren fortuna guzia utziko zutela gu bietarik lehen ezkonduko zenari , balinbazuen alabaño bat , eta hura deitzen Luixa . Atxikia duken izen horri .
- Zelezta - Horrarradino , ez dun sorgingorik !
- Gabriela - Utz nezan ba ? Orduan , huna : batek ez besteak gizonik hartu gabe ...
- Zelezta - Gizona har ? ... ah ! ... ez !...
- Gabriela - ... urte baten buruan , sinets-arazi ginionan ezkondu hintzela Dupommeau jaunarekin . Noiz hintzan alegia ezkondu ?
- Zelezta - Zoin bitzia haizen ! Uste badun orroit nizala ni ez-ezkontzeko urteaz !
- Gabriela - Ez nezanala nahas-araz !... Horra hi ezkondua ... tantak uste bederen !... Orroit hiz haren bozkalentziaz ? ... eta nola zozotu zen , bi urteren buruan igorri hiolarik etorri zela harek amestu alaba ? eta eman giniola harek hautatu izena , Luixa ?
- Zelezta - Ah ! zer bizia geroztik guretzat !... Tantari maiz eman behar alegiazko senar baten eta alegiazko haur baten berriak ! ... Zer lana etzen ? ... erroiena ! ez dinagu ebatsia ukanen haren ondoriotasuna !
- Gabriela - Erran , haatik , gero lana ttipitu ginuela hari izkiriaturuz ~~hik~~ hire senarra hilikako berria !
- Zelezta - Hala dun ; haren lana gutiago !
- Gabriela - Noiz gertatu zen ?
- Zelezta - Zer , noiz gertatu zen ? ...
- Gabriela - Hire alegiazko gizonaren hiltzea !
- Zelezta - Zer uste dun , ala , "kalendrier" bizi bat naizela , ni ?
- Gabriela - Hoi zunan ? ... Horrek badin ? ...
- Zelezta - Grippa españolak bezenbat urte , no !
- Gabriela - Zoin zozoa naizen !... hala-hala dun !... guk igorria hartarik hil zela !
- Zelezta - Bai eta geroztik gure Amerikanok gehiago berri galdatzen delako Luixa maiteaz
- Gabriela - Hik erran !... eta zer zimardikak ez ditugu ibili hogoi urtez !
- Zelezta - Hori , bai , eta gure ottoren bitzikeria ... lehenik hura hiltzeko !... ez baitzitaken hura bizirik geldi ?
- Gabriela - Eta tanta lehenik joan ?
- Zelezta - Bai , segur !... gizagaizo harek ez baiginituen hainbertzetaraino hertsatuko !

- Gabriela - Ikusten duna , nola , alarguntsatuz geroz , guri laparra bezala lotua dagon ? ...gure tanta zahar ... bisaia hura ...
- Zelezta - Nori galdatzen dun ? ... ez baita gehiago nehor harentzat Luixa baizik ... eta futxo ! Luixarik ez !
- Gabriela - Asegarri ere badun ... beti Luixa
- Zelezta - Bai eta tanta Ameriketarik heldu , bottiga haren gatik ! (~~XXXX~~ , autre ton) Erran , Gabriela !
- Gabriela - Zer dun ?
- Zelezta - ^Hik errana jartzeko , jarririk nagon ...
- Gabriela - ^Eta gero ?
- Zelezta - ^Gero ? ... no ! ez gaituztela , bai , hire zaramatiko guziek biziki aintzina-arazten !...
- Gabriela - Ago , ago !... orraitu gaitun denetaz !
- Zelezta - ^Eta Luixa ?
- Gabriela - Luixa ?
- Zelezta - Ba , Luixa , ba ! nun dun / ... agertzeko ?
- Gabriela - No ! ... bat moldatu behar !
- Zelezta - Moldatu , moldatu ? ... ez dun deusetako astirik ! Luixa batek hemen behar liken . Letrak garbiki baitio : " Bihar sartzen niz untzian " ; eta , letra jina , tanta ez baititake biziki urrun !
- Gabriela - Zer egin ba ? ... ^Hau dun lastima !
- Zelezta - Ikusten dun ? ...hiauurrek orai ez jakin norat itzulika ! Elhe , ba , ~~XXXX~~ elhe !... eta gero , ... tirrit ! ...
- Gabriela - Ah ! ... badakin ... ase-arazten nun ! Ororen buru ... ez dun batere Luixa enea ...
- Zelezta - Oh ! barkatu !... Luixa ... biena ... biena !
- Gabriela - Ago !... zerbait heldu zautan gogorat !
- Zelezta (joyeuse) - ^Heia , heia !... erran laster !
- Gabriela - Huna ! ... nik ... ez !... hik ... Bainan ... horrek ere ... ez din molderik !
- Zelezta - Bon , maitea ! Hi , hortan geldi ? ... Galdegin bagineza Mme Potinier auzoari ? ...
- Gabriela - Galda ... zer ?
- Zelezta - ^Bere alaba , prestuz ...
- Gabriela - Ez , ez , ez !...Zozotzen ari haiz ...Mme Potinier ezar gure sekretuan ? hunek gero denak salatzeke Melle Mihiluze kalakari handiari ? ... hunek heda dezan berria herri guzian ? ... eta gu bihar hola denen aho-mihitan ? ... ^Ez , ez , ez !
- Zelezta - Ni , bixtatik banoan !
- Gabriela - Banoan , banoan ...! beti solas bera dun hirekin !... ez dakin bertzerik erraiteko ?
- Frantxixka (entrant) - Anderia !
- Gabriela - ^Eman bakea , hik ! ^Ez dun aditu sukaldean egoiteko ?
- Frantxixka - Nola ... bainan , anderia ...
- Zelezta - Anderia ... zoin ? ^Ez gaitun biga hemen ?
- Frantxixka - Anderia ... ^depexa ! (elle le tend)
- Zelezta (se précipitant) - ^Depexa !
- Gabriela (meme jeu) - ^Depexa !... (toutes deux lui arrachent le télégramme des doigts)
- Zelezta - ^Depexa ba ... eta zozo hunek ez erraiten (toutes deux ensemble ouvrent fébrilement le télégramme)
- Gabriela - Laster .. irakur ! ... (a la bonne) Habil hortik , hi !... eta zalu !
- Frantxixka (sortant) - Ez dut dudarik ... berri on bat dukezue hortan (elle sort)

- Gabriela (lisant) - Arriverai demain matin , train IO h 57 - Marieder " Horra !
- Zelezta (s'effondrant sur une chaise)- Bihar !... bihar goizean !... Holakorik ... oraino !
- Gabriela - Oh !... hau dun izigarrikeria !... Eta hola ezin egon !... zerbait asmatu behar !... berantegi , berriz , Luixa hila dela erraiteko ...
- Zelezta - Zonbait egunentzat kanpoan dela ?
- Gabriela - Kanorerik ez din horrek ... gero bardin agertu behar ... No ! hoberena dun tantaren ondoriotasunari adio erraitea ! ...
- Zelezta - Hori jalitzen dautana orai ... Milesker ! Ez badun deus hoberik , nik berriz ere erranen daunat behar dugula mintzatu Mme Potinier eta hari alaba prestamuz ...
- Gabriela - Bainan , ezetz , ezetz , Zelezta !... hori baino lehen zer nahi !...
- Zelezta - Goazen beraz hemendik ! Bego neskatoa bera !
- Gabriela (un cri) - Oh !...
- Zelezta - Aldixartzerat hoa ?
- Gabriela - Oh ! zoin zoroak giren !
- Zelezta - Zer derasan ?
- Gabriela - Zoin zoroak giren , gaixoa !... ez ote dugu hor Frantxixka ?
- Zelezta - Frantxixka ? ... Badun burutik ?
- Gabriela - Bai , Frantxixka ! horra gure Luixa !
- Zelezta - Nexka eskalapoi hori ene alaba ? ... Ni horren ama ? No ! gora naukan !
- Gabriela - Badakin ? Ez bada hautatzekorik , ahal dena hartzen baita !
- Zelezta - Bainan , konpreni zan ba ! Zer nahi dun egin nexka okilo horrekin
- Gabriela - Alo ! alo ! ... ez baitugu denbora galtzekorik , has giten orai beretik horri ahal ditugunen erakasten ! ... Nahi dun ?
- Zelezta - Indar baten egitea hobe ... ene ondoriotasuna galtzea baino ?... Alta ! ...
- Gabriela (appellant) - Frantxixka !
- Frantxixka (entrant) - Oihu egin duzu , anderia ?
- Zelezta - Oh !... beha zan , ba , trastu horri !
- Gabriela - Aski ! ... Kanbiaraziko dinagu (à la bonne). Bai, ene haurra, hurbil hakit !
- Frantxixka (étonnée) - Ni ... anderia ?
- Gabriela (très aimable , avançant une chaise au milieu de la salle) - Jar hadi , ene maitea ! (Franxixka hésite)
- Zelezta (très aimable , encourageant du geste la bonne) - Bai , bai , jar , jar . (La bonne s'assied ; Gabriela et Zelezta prenant une chaise s'installent à côté d'elle , une de chaque côté . La bonne , très inquiète , regarde tantôt Zelezta , tantôt Gabriela , en ayant l'air de se demander ce que signifie ce manège)
- Frantxixka - Zer ggin gogo dautazue ?
- Zelezta - Ez izi !... gaixo Frantxixka ...
- Gabriela - Beha , Frantxixka ! Nahi duna izan gixakoa , bainan ... biziki gixakoa ?
- Zelezta - Eta guri laguntza handi bat egin ?
- Frantxixka - Segurki , anderia
- Gabriela - Hola ! hola !... Hartze ona dun ?
- Frantxixka - Ez dakit , nik , anderia .
- Zelezta - Bai , bai , hartze arras ona .
- Frantxixka - Ah ! (à chaque phrase elle se tourne du côté de celle qui lui parle)
- Gabriela - Guri atxikia hiz !
- Frantxixka - Ah !

- Zelezta - Jeinutsua
 Frantxixka - Ah !
 Gabriela - Ernea ...
 Zelezta - Gochoa ...
 Gabriela - Molde pollitekoa ...
 Zelezta - Aingeruño bat ...
 Frantxixka - Ez duzue , araiiz , nitaz ...
 Gabriela - Batere ... hola hitugu jujatzen
 Zelezta - Ez gaitun sinesten ?
 Frantxixka - Bai , bai ; bainan , ez bainuen nik uste orai artino hoinbertze banintzela ... Zer iguritkatzen duzue nitarik ?
 Zelezta - Huna ! ez naun gehiago anderia deituko
 Frantxixka - Ah ! beraz , Zelezta ?
 Zelezta - Ez ; erranen dautan : ama .
 Frantxixka (se levant suffoquée) - Ama ?
 Gabriela - Ago jarririk , ene poxia ! (Frantxixka s'assied , de moins en moins rassurée) - Horri erranen dion ama ; eta eni , tanta .
 Frantxixka (se levant) - Ni , banoa ...
 Zelezta (la faisant asseoir) - Ez , ez ! Beha , errecki konprenituko dun. Lehenik , kontu huni ; hire izena ez dun gehiago Frantxixka .
 Frantxixka (ahurie) - Ez deitzen Frantxixka ?
 Gabriela - Ez ; egun hasirik , deituko hiz Luixa . (Elle éclate en sanglots - Zer dun , ba ? ...
 Frantxixka (pleurant) - Zer eginen daut amak , erraiten badiot ez naizela haren alaba ?
 Zelezta - Ez holaka ! ;... haren alaba hiz !
 Frantxixka - Eta erran dautazu ezetz ?
 Gabriela - Egun hautan aski dun orroitzea Luixa haizela
 Frantxixka - Ah ! haniz orai , josteta berri bat nahi dautazue erakatsi
 Zelezta - Ez , Frantxixka
 Gabriela - Erron Luixa
 Zelezta - Hala dun . Beha , Luixa ; ez gitun jostatzeke ari . Gauza seriosa dun ; hain seriosa nun , ukanen baititun ehun libera , nahi balinbadun ongi orroitu zonbeit egunez Luixa haizela
 Frantxixka - ehun libera ? Zaude !... ez da guti ! ... Bai , bai , nahi dut Luixa izan
 Gabriela - Hala izanen hiz , tanta hemen deno
 Frantxixka - Zoin tanta ?
 Gabriela - Hire tanta Marieder
 Frantxixka - Nik , bertze tanta bat !
 Zelezta - So egizan eni , Luixa . Gure tanta hire tanta dun orai , hi ene alaba haizelakotz , jadanik aditu dunan bezala .
~~Zelezta - Etxe gurea handi bat da eta ez da ongi~~
~~Frantxixka - Segurki handia da~~
 Gabriela - Hunen alaba eta ene iloba
 Frantxixka - Ene jendekia handitu bepetan !
 Zelezta - Hau ere , ahanzi gabe ; "no"erranen daukun
 Frantxixka - Oh ! ez naiz sekulan menturatuko !
 Zelezta - Ah ! hori ba ; hala erran behar dun
 Frantxixka - Ongi da , anderia
 Zelezta - Ama behar dautan erran
 Frantxixka - Ama eta no ; ama ~~erranen~~ erranen daunat
 Gabriela - Eni , tanta eta no , amari bezala
 Frantxixka - Tanta eta no ; tanta erranen daunat
 Zelezta - Egunetik goiti , ehaiz gure neskatoa
 Frantxixka - Ez naizela zuen neskatoa ?

Gabriela - Orai , andere ; eta badakin ez dela gauza bera izaitea andere eta neskato !

Frantxixka - Ah ! segur !

~~Frantxixka~~ Zelezta - Horra zertako behar diren hartu andere moldeak ; eta , ez baitugu denborarik galtzeko , orai beretik hasiko gaitun hire anderetzen

Gabriela - Eta zer anderia ez baitugu ezarriko ?

Frantxixka - Ez daut kalte eginen ?

Zelezta - ^Aoxoa ! hobeki izanen , bai !

Gabriela - Ukanen dun arropa bat azken modakoa

Frantxixka (extasiée) - Zer ! ... baia ? ...

Zelezta - Oihetako finak

Gabriela - Galtzerdi fin-finak

Zelezta - Xapel bat pollita baino pollitagoa

Frantxixka (de plus en plus contente) - Bazinakite zonbat loriatua nizan!

Eta , noizko hoik oro ?

Gabriela - Orai berean ; bagoazin hoiien erosterat

Frantxixka - Eta gauza eder hoik , betikotz ene ?

Zelezta - ^Betikotz hire !

Gabriela - Orai , goazen , Zelezta (elles sortent)

Frantxixka (seule) - Hau , haatik , mirakulua da . Ez gehiago sehi !... bepetan andere , andere haundi ! Ez ahal naiz sobera tonto izanen zaramatikeria hoitan guzietan ? Zelezta ene ama omen da ? Hauk bitxikeria ! Gabriela , ene tanta ; bertze delakoa , hura ere ene tanta , eta ni , Luixa . Ene amak hoiek balazki ~~z~~ erho laiteke ! (on sonne) Bon ! Norbeit hor oraino ! (s'avancant vers la porte , puis s'arrêtant) Bainan ... orai niz pollita ! nor da hemen sehia ? ... Ni ? ... ez ! ... errana dautate ez naizela gehiago hala ... Bizkitartean... (regardant ses habits) sehi bat bezala emana niz oraino !...Aloba ! banao atearen idekitzerat aldi huntan ; bainan ... azken aldikitat ! Ezen , avec emphase) ez dut ahortzi behar oraitik goiti an-de-re naizela ! eta ez hala hulako an-de-re !

Rideau

Acte II

(Au lever du rideau , Gabriela , seule en scène , achève de mettre en ordre la salle à manger . Elle range un bibelot , en déplace un autre ...)

Gabriela - Jainko ona ! bada bai , hau , zerbait ! (regardant sa montre) Bisaiaren bisaia !... hamarrak et'erdia , buru galgarri da !Eta tanta hemen izanen hamarrak et'erdietarik laster !! (elle crie) Luixa ! (pas de réponse) Luixa ! Luixa ! nun hiz , ba ! ... ez naun aditzen? Lehengo Frantxixka ! ...

Frantxixka (sans paraître) - Heldu !... zer da ?

Gabriela - ^Dahiza ?

Frantxixka - ^Berehala , berehala !

Gabriela - ^Ahantzia duna tenora ? Erna ! erna !

Frantxixka - ^Ernatzen niz , eta nola !

Gabriela - Oh ! oh !... ez da helduko aldatzerat aski goiz ! ^Dz nagoke larru aren barnean !... Oro ongi dituda hemen ? ... Ederki !

Frantxixka (la voix se rapproche) - Heldu ! heldu !

Frantxixka entre , jupe courte , cordage clair . Sautoir , bagues , etc... Peignée à la mode . Naturellement , elle a gardé sous ces vêtements où elle est mal à l'aise , son air godiche qui semble encore plus

- prononcé - Son corsage n'est pas boutonné - car il se boutonne dans le dos - et elle fait des efforts désespérés pour y parvenir)
- Frantxixka - Ez nitake ba hel ; lagundu behar nu ...
- Gabriela - Hauxe da trastua +
- Frantxixka = Lagundu behar nuzu
- Gabriela - Erradatan ba no ! Hainbertze aldiz aditu dun no erraoteko eni !
Tanta berehala hor , eta ez dakin noka mintzatzen ! Huts egin araziko dauzkigun oro ! (Frantxixka se met à pleurer bruyamment) Bon !
zer dun berriz orai ?
- Frantxixka (sanglotant) - Erran dautazu oro huts egin-araziko ditudala !
Be ...be...beraz ... huts ...
- Gabriela - =Ez alo , ez ! Haugi hunat ! (elle la boutonne) Ez dun ba neke
Andere Zelezta ez dun gehiago hala , bainan Mme Dupommeau , eta hoi
hire ama .
- Frantxixka - Bai , ene ama da
- Gabriela - Beraz erranen dion ama , beti
- Frantxixka - Bai , bai , anderia .
- Gabriela - Erradatan tanta ! ehun aldi aditua dun
- Frantxixka - Bai , anderia , bai
- Gabriela - Berriz ere ? Tanta , tanta ! Otoi , kasu egizan . Ni hire tanta
maitea nun !
- Frantxixka - Bai , tanta
- Gabriela - Hola ! noizbeit bederen . Beha zadan ; ni tanta , Ameriketakoa
tanta : bahiza ?
- Frantxixka - Orai , ba . Ama , tanta eta bertze tanta
- Gabriela - Hola , hola , maitea !
- Frantxixka - Eta gero dener no erran behar
- Gabriela - Ez , ez , Zeleztari eta eni , no
- Frantxixka - Bertzeari zu ... eta tanta
- Gabriela - Hari , zu ... eta ... ene tanta maitea
- Frantxixka - Beraz , ama , tanta eta ene tanta maitea . Oh ! adakitzen ari
nun ! Nola tinkatzen ...
- Gabriela - Zerk tinkatzen ?
- Frantxixka - Hauk denek ... egosten !
- Gabriela - Jarriko hiz , hartuko dun ! Egoadi xuxen
- Frantxixka - Holaxet ?
- Gabriela - Ez hoinbertze ! iduri jats gider bat iretsia !
- Frantxixka - Beraz ... holaxet ?
- Gabriela - Boooo ! ... funtsian ! Haugi , begitartea molda .
- Frantxixka (craintive) - Zer eginen dautazu hoz ?
- Gabriela - No ... ba !
- Frantxixka - Zer ? ... no
- Gabriela - No erraiteko , eta ez ... zu !
- Frantxixka - Ah ! bai . Zer eginen dautan begitartean ?
- Gabriela - Haugi hunat ... ikusiko dun (poudre , etc...)
- Frantxixka - Hum ! ... zer usain ona !
- Gabriela - Begi azpiak beltza ... ezpainak ... gorri (à Frantxixka qui
rit bêtement) Zer dun , irriz ?
- Frantxixka - Alako bat ... egiten daut !
- Gabriela - Egoadi , ba , geldirik , alo !
- Frantxixka - Zer da hau ? ... sukratua ?
- Gabriela - Oh ! bainan ... ezpainak ez milika ! (lui tendant une glace)
Meia ! beha ... orai
- Frantxixka - Oh ! ... zoin ederra nizan ! ... buketa bai iduri !... (se
regardant toujours) Ene lagunek ikus banindezate ? ebe !... zoin
jelos litazkeen !

s'est avancée et envoie une gifle formidable à Frantxixka qui crie) :
Ai , ei , ai , ei ! (Gabriela s'écrite) : Zozotu zare ? (Koxepa)
Ama ; ama , ez jo mola ! (Frantxixka tombe sur une chaise et pleure
bruyamment , la tête dans ses bras)

Maria - Atxikan hori ! haizen bezalakoa ! Eta oraino aitarena ez daunat
emaiten !

Gabriela - Bainan , badakizu zer eri zaren ?

Maria - Badakitanez ? ... Zuk gaztiatu daukuzularik horren bila jiteko ,
errana nuen ene senarrari : " ikusten duk esku hau , Pedro ? gure
alabaren muturrak sendituko dik , eia esku hau pisua ala arina den !"
Hitz hori dut atxiki (à Frantxixka) . Ez din , ez din balio marru-
maz aritzea , ez dun merezitua baizik ! Bil , hortik hire puskak , eta
jarraik niri ! Ez bahaiz on sehigoako , etxikiren hitugu artzain ! Ez
ditun oro ikusiak !

Frantxixka pleurant - Ez dut hemendik jali nahi ...

Maria - Hoi , bertzerik dun !

Koxepa - Etzazula joka ibil , ama .

Maria - Ixil !... hi ; eta ez hola zurrufila !

Gabriela (veillant plus que jamais à la fenêtre) - Erran behar dautzut,
gure letraz geroz gertatu zaukun ... ba , peeseria batek kanbia-arazi
dauku gure orduko xedea . Frantxixkak egin du ...

Maria - Bertze zerabait oraino ?

Gabriela - Egin du biziki hobeki gure zerbitzua ; elgar aditzen dugu arras
ongi eta atxikitzen dugu , hilabete-saria emendaturik (à Frantxixka)
Ez dea hala , ene haurra ?

Frantxixka (toujours pleurant) - Bai , ene tanta

Maria - Zer da mintza-molde hoi ? Bertzenaz ere ohartua nun ... Haugi hunat
hurbilago ... (Frantxixka se lève lentement , sans montrer son visa-
ge) Zer ditun girgilleria hoik ? Eta haxe da zaia sehi batentzat .
Beha Koxepari ! Hi bezala dun hoi ? ... Hum ! ...

Gabriela (qui s'impatiente) - Etzaitela sar gauza hoietan !

Maria - So egizu , andre , ez dautzut deusik galdatzen (à Frantxixka)
Hik , Frantxixka , ager begitartea eta beha nâri ! Ehait joko , bainan
erradatan zer diren molde hoik . (Frantxixka découvre un visage tout
maculé de poudre de riz et de fard que les larmes ont délayés)
Jaungoikoa ! ... Erran , ez gaitun ihautirian ? nik uste segurik...
Irina mateletan ? Eta , ile-molde hoi , zer da ? Ah !... zerbait
badun hor !... Ongi egin baitut , hunat etortzea !

Gabriela - Emaztekia , sinets nezazu ; behar gabe jauzten zira . Ez da deus
hor , behar ez denik

Maria - Ez eni erran ; zerbait bada hor !

Gabriela - Oro konprenituko dituzu , aditu-eta . Bainan orai , ez dut ...
(regardant sa montre) Adanik hamekak hamar guti ... Oh ! ez bide
dire urrun !

Maria - Nik , behar dut jakin ! Eta ... nor da , ez urrun ?

Frantxixka - Ene tanta Ameriketakoa

Maria - Hirê tanta Ameriketakoa ?

Koxepa - Nor da hura , ama ?

Frantxixka - Ene tanta Marieder

Maria - Hire tanta Marieder ?

Gabriela - Bai , alo ... Bertzenaz ere , etzauzu deus joan !

Maria - Nola ? Ez deus joan ? Errazu ... ene alabak badu tanta bat nik
sekulan ikusi , sekulan ezagutu ez dudana , eta etzautala deus joan ?

Gabriela - Ez ... deus ! Oh ! la ! la ! hauk izigarrikeria ! Ez gira hunta-
rik jaliko !... Beha , Luixa , hire amari emazkion xehetasunak ;
hobe dinagu

- Gabriela - Hemen , zu , gelditzen ?
- Maria - Bai , Koxeparekin !... Har , edo utz !...
- Koxepa - Nik , ez dut hemen egon nahi !
- Maria - Hi , ago ixilik . Hiruak egon , edo hiruak joan
- Frantxixka - Alta , ni ere egoitekoa naiz !
- Maria - Ez daunat hiri deus galdatzen ! (à Gabriela) Bai edo ez ...
zer diozu ?
- Gabriela - Ah ! la , la , hau bertzen gainerat ! Zer egin ? Beraz , azken
hitza , egon nahi duzuela ?
- Koxepa - Nik , ez !
- Maria - Nahi duna ! ... (a Gabriela) Hiruak , hemen
- Gabriela - Egina da . Hobeki baizik ez da izanen (regardant sa montre)
Oh ! ... hamekak ! (à Frantxixka) Hik , leihoa zaint ! (pendant
toute la scène , elle regarde dehors) (à Maria) Kontu , emazteki
ona . Frantxixka , orai , andre Luixa delakotz , sehirik gabe naiz.
Bainan , elgar aditzen ahal dugu
- Maria - Ez dut bertzerik galdatzen , nik
- Gabriela - Ongi . Beraz , tanta Marieder hemen deno , Koxepa gure sehi
- Koxepa - Ni ez naiz sehi egon nahi !
- Frantxixka - Erran baietz , zozoa !
- Maria - Zonbat emanen diozu ?
- Gabriela - Huna ; xarkeriarik gabe , bost libera egunean
- Maria - eguneko , bost libera ? ... egina da
- Koxepa - Nik , ez dut nahi egon ! ...
- Maria - Erraiteaz geroz egina dela , egina dun . Eta gero , ez hola zurr-
fla , gohaindigarria
- Gabriela - Erna , beraz ! Frantxixkak emanen diozka soinekoak Koxepari , eta
erranen bi hitzez zer egin (regardant sa montre) Ai , ei , ai ! hame-
kak eta bortz ! Bixi-bixia , ene haurrak !
- Frantxixka - Bai , tanta , bai ! (elle sort avec Koxepa et Gabriela va
à la fenêtre).
- Maria - Ikusten duzu , oro ongi joaki ? Koxepak badu bere lana . Eta ni ?
zer daukazu neretzat ?
- Gabriela - Zu ... zu ... hala da . Zaude ... Bagira : zu , bereziki , tantak
galdatu en egiteko
- Maria - Zonbat emanen dautazu ?
- Gabriela - Zuri ... alo ... alabari bezala , bost libera egunean
- Maria - Andrea , gauzak ederki doazi
- Gabriela - Huna , beraz , zertan garen : Frantxixka izanen da andere Luixa ;
Koxepa , sehia ; Gero erranen duzu : niri , Anderia ; ene ahizpari ,
Madame ; eta Frantxixkari , andere Luixa . Eta ez ahantz Luixa dela
ene iloba ; ene ahizpa , haren ama ; Marieder , haren tanta . Oro
gogoan dituzu orai ?
- Maria (ahurie) - Eta ... eta ...
- Gabriela - Ongi da . Nik hemen erranak , adi-azaz Koxepari (montrant le
parapluie et le panier) Horiek , sukalderat . Eta orai ukanen duzu
daantel xuri bat soinean emaiteko (regardant sa montre) Oh ! jada-
nik hamekak eta hamar ! Zer ari zauzkit bertze biak hor gaindi ?
(elle sort)
- Maria (seule) - Norat etorria naiz ni hunat ? Oro misterio dira-eta ,
hemen ! Satan zaharrak berak ez liro deus ikus itzulika hautan gütie-
tan . Aitor dut jende handiak gu bezalako menditar gaizoak baino
gehiagokoak direla . Jakitate gaitza badukete , holakoetan burua ez
galtzeko ! Nik galduko ote dut buruz ? Ba ...oro segurik galduko ez
ditut ! Diru ederra behar dut irabazi egun laburrez ene alabarekin .
Bainan , xo ! ... norbeit heldu da ...

- (Gabriela entre avec Koxepa et Frantxixka . Koxepa , revêtue du tablier blanc de Frantxixka , de son corsage et de sa jupe , est tout à fait ridicule)
- Gabriela (tendant un tablier blanc à Maria) - Emazu hau soinean eta horrekin ederki zitazke (à Frantxixka) Hik , Luixa , leihotik so egin. (Tandis que Luixa va à la fenêtre , elle aide Maria à mettre son tablier) Koxepari ohartu zare ? ... zoin pollik den ?
- Maria - Ah ! bai , hoi ongi da . Bainan bertzea , iduri ihautiristatua , bere ilhe kurumilkatuekin ??
- Gabriela (montrant encore le panier et le parapluie) - Hoik , orai sukalderat) (Maria prend le panier , Koxepa le parapluie et toutes deux se dirigent vers la chambre)
- Frantxixka - Ez horrat , ama ; sukaldea , han da !
- Gabriela - Dohakabea , ez zozula ama erran ! ... Langile bat da hoi orai ! (à Maria) Zoin dut zure izena ?
- Maria - Ez dakit , anderia , zoin nahi duzun ? Baditut zazpi : Maria-Isabela -Rosa-Concepcion-Carmen-Lolita-Felicidad .
- Gabriela - Nundik jaliak dituzu horiek oro ? Ta , ta , ta ! Nola deitzen zaituzte zure herrian ?
- Maria - Denek erraiten dautate Maria
- Gabriela - Bon ... doala hemen ere Maria . Haurrak , hemen amari erranen duzue , ez ama , bainan Maria
- Koxepa - Ni , nahasiko naiz hanbat izen kanbiorekin ; beharko ditut zonbeit koropilo egin ene sakelakoari , denetaz orroitzeko
- Frantxixka (vivement) - Andere Gabriela ! andere Gabriela !
- Gabriela - Xoriburu ! errazu , ba , tanta !
- Frantxixka - Tanta , tanta ! ... Hemen ! ... hemen !
- Gabriela (se précipitant à la fenêtre) - Heiek dira ! ... higi hottik !
- Frantxixka (affolée) - Jainko ona ! Heiek ! ... heiek ! ...
- Gabriela - Eta gero ? ... zer dun holakatzeko ?
- Frantxixka (défaillant) - Oh ! oro itzulika ari ! ... Heiek ! heiek ! ... Zintzurra ... idor ... idorra ! hesten ... ari !
- Maria eta Koxepa - Hi , hemengoa , holakatua ! Gu... zer egin behar gare , beraz ?
- Gabriela - Alon ! alon ! .. ez burua gal ! (à Frantxixka) Hi , ago enekin Eta orroit , sarri erraiteko : Agure ene tanta maitea
- Frantxixka - Bai , bai , Ah ! ikara batek hartzen nau !
- Gabriela (à Maria) - Zu sukalderat , abian ! Koxeparekin ...
- Maria - Haugi ba , Koxepa
- Gabriela - Alo , ba , Luixa ! Har hortik begitarte arrai bat ! Haugi , nik planatan ezar ! (elle lui arrange robe , cheveux)
- Frantxixka - Tanta , burua ... pisu-pisua dinat !
- Maria (à Koxepa) - Oh ! odol guzia itzulikatua diken !
- Gabriela - Egoadi , ba , xuxenago !
- Frantxixka - Juandura ... batzu ... nausituak ...
- Koxepa (à sa mère) - Ama , zer dabila hemen ?
- Maria - Ez dun hire egitekoa , hoi ! Jende handien moldeak , no ? Andre hunen ahizparen tantaren ilobaren alaba , lehengo Frantxixka , oraiko Luixa ene alaba eta hire ahizpa . Horra , zer dabilan Hemen !
- Koxepa - Izitua naiz nola ? Sorginak badira hemen
- Frantxixka - Oh ! nik , huntarik joan behar dut (on sonne)
- Gabriela - Hor baitira , habil laster , Luixa , idekitzerat
- Frantxixka (tombant à la renverse) - Ai ! ... ama ! ... ama !

Maria (se précipitant pour la retenir) - Oh ! oh ! ... Jainko maitea !...
alditxartzerat doa !

Frantxixka - Nun naiz , ni , ama ? (elle tombe sur une chaise)

Gabriela (se précipitant) - Luixa) Luixa ! (on sonne de nouveau)

Koxepa - Ama , badut beldur bat !

Gabriela - Bisaia ! Zoazte hortik sukalderat !

Maria (indignée) - Errazu ? ... sukalderat ? ... ene haurra hiltzen ari
eta ? (à Frantxixka) Frantxixka , alo ? !

Koxepa - Frantxixka gaixoa , beha zan , ni nun ! Beha zadan , ba ? otoi...
(on sonne encore)

Gabriela - Ez denetz hartigarri ? Luixa ! Luixa ! ... (Pendant ce temps
Maria et Koxepa affolées tapent dans les mains de Frantxixka , en
disant : " Frantxixka ! gaixo Frantxixka ! "

Gabriela - Bainan , zoazte ba , hemendik !

Maria eta Koxepa (ensemble) - Ez ! hau ene alaba da ! Ez , hau ene ahizpa
da !

Gabriela (entendant encore sonner) - Oh !... azkenean ?!... Nik ez diot
bertzerik (elle se précipite dehors) (on entend alors les voix
de Marieder et de Zelezta) Nun egon haiz hoinbertze denbora ? ...
Agur , maitea !... Nun da Luixa ? ... Nun da Luixa ? ...

Mariederren boza - Zer gertatzen da ?

Zeletzaren boza - Oh ! ... Izi arazten naun ?!

Gabrielaren boza - Bazinakite ! ... Oh ! Bazinaki , tanta ! Luixa ... Luixa
... hor ...

Mariederren eta Gabrielaren bozak - Mintza ... mintza , laster !... Luixak
zer du ? (les trois entrent)

Gabriela (entrant) - Huna ! ... beha zazue !...

Zelezta (entrant) - Zer dira emazteki hauk hemen ?

Gabriela (lui faisant signe) - Xo ! sarri jakinen dun !

Marieder (entrant et voyant Luixa étendue , lève les bras au ciel et
laisse tomber de la main le sac de voyage) - Zerua !... Luixa ...
hila ? ...Ai !... ai !... hatsa ... hatsa !...(elle tombe , soutenue
par Gabriela et Zelezta)

(Pendant que le rideau tombe , on entend les quatre femmes s'agiter et
crier : " tanta !... tanta ... Frantxixka ! ... Luixa !... ")

Rideau

Acte III

(C'est la fin du déjeuner . Ces dames achèvent le dessert . Marieder est
au milieu , avec Luixa à sa droite et Zelezta à sa gauche . Gabriela est
à droite de Luixa . Au lever du rideau , Koxepa , venant prendre une
bouteille vide sur la table , va à la cuisine)

Zelezta - Tanta ona , atsegabe hoi en guzien ondotik , zer bazkari txarra
hiri egin-arazteko !

Gabriela - Bai , txarra ; ahalge ere bagaitun

Marieder - Nahizue ixildu ? Bazkari bat ona , hoberenetarik egin dugu-eta !
(à Luixa) Eza , ene poxia ? (silence) Etzaun hala iduri ?

Frantxixka - Ah ! ni naiz poxia ! Bai , bai , ene tanta maitea , gocoene-
tarik .

Marieder - Gaixo poxia ! Nolakatu den ni jiteari ?

Gabriela - Alabainan , hoinbertze aipatua hintugun horrekin ! Eta hire
hola bepetan etortzeak ezarri din ...

Zelezta - Ezarri din hoinbertzetaraino bertzelakaturik

~~Zeluzta~~ -

Gabriela - Bertzalde , ezagutu ere gabe , hain maite hinituen

Zelezta - Oh ! hori , bai , hain maite !

Marieder - Ene poxia , hain maite naun beraz ?

Frantxixka - Ongi maite , ene tanta maitea

Gabriela - Hain da amultsua ! hain ...

Zelezta - Hain amultsua , Luixa !

Marieder (à Luixa) - Ez dakin , nik ere zoin maite hautan ! Ene atsegina azkenean Frantzian izaita hoiakin , ene ilobekin ! Iduri zautan mende bat badutala Ameriketarik jalirik . Zoin goxoki behar dutan itagan ene bizia zuekin hiruekin ?

Frantxixka - Bai , ene tanta maitea , bai ; goxoki

Marieder - Hi , nahi hait ikusi beti zorionean , zorionik handienaren erdi Hirezat , etzaitan deus sobera izanen ! Ene poxia , haugi besarka ! (elle l'embrasse) Xarmagarria da ! maitagarria ? ... (autre ton de surprise) Oh ! ... zoin bitxi zautan ! Nik uste " blonda " hintzen !

Frantxixka - Ez dakit , ene tanta maitea !

Marieder (stupéfaite) - Ez dakinala ? Amets egin duta , bada , nik ?

Bainan , Zelezta , ez dautana beti hala erran ...

Zelezta - Bai , " blonda " zen , tanta , osoki " blonda "

Gabriela - Kolpez holakatu da

Marieder - Kolpez ? ez denez bitxi ! Haugi , ene poxia , berriz ere besarka (elle l'embrasse)

Frantxixka - Bai , ene tanta maitea

Marieder - Nik uste hire ite zuen , Zelezta ?

Gabriela eta Zelezta - Ez , ez ! Oh ! ez ...

Zelezta - Dena aita iduria da

Marieder - Gaixo gizona !

Gabriela - Halako gizona !

Marieder - Zoin maite ahal huen , Luixa , hire aita Jakes ?

Frantxixka - Ez da Jakes , haren izena , Pedro ? (stupéfaction de Marieder Gabriela et Zelezta toussent bruyamment)

Marieder - Pedro ? Pedro ? ... Jakesen izena Pedro ?

Gabriela - Huna , nola den hoi ...

Zelezta - Huna nola den . Luixa ttipi-ttipia zelarik , zer nahi egin diogu erran-arazteko aita Jakes . Eta , bitxikeria , ez du erran ahal izan Ja-kes ... idorregi hatzemaiten zukeen izen hori ?

Gabriela - Bai , idorregi , hala da ere (appuyant) Ja-kes

Zelezta - Zer baiten murmurikatzen hasi zelarik , ez dakigu nola hortaratu zen : aita Pe ... aita Pedero ... aita Pedro

Gabriela - Bai , ez dakigu nola , hortaratu da ?

Zelezta - Eroztik , beti eta , utzi dugu ! ala dun Luixa ?

Frantxixka - Bai , bai , ama

Marieder - Holakorik , oraino ? ... bitxi zautan

Zelezta - Luixa , behazan zer ari den Koxepa ? hunatekoan , kafea ekarriko dun

Frantxixka - Bai , ama (elle sort)

Zelezta - Hain gaixto da , sehi berri bat !

Gabriela - Beharrik , Luixa ernea baita ?

Marieder - Oh ! paregabekoa da , ene Luixa ; bainan , iduri du ... nola erranen dut ? ...halako beldur bat baduela ... Neskaton gazte bati , badoako segur holako beldurkubde poxi bat ? ... bainan halako bat egiten daut ! ...

Gabriela - Ez baita egia bezalakorik , erranen daunat , tanta , zertarik duen hoi : ukana duelakotz berrogoi egunetako sukarra

- Marieder - Berrogoi egunetako sukarra ?
 Zelezta - Bai , eta nolakoa !
 Marieder - Noiz , bada , hoi ? ez duzue sekulan igorri
 Gabriela - Bi urte , aita hil baino lehen
 Zelezta - Eta gorde dinagu hi ez izi-arazteko ...
 Gabriela - Zer lazdua , oh ! ... ustez bazoan !
 Zelezta - Oraixtian , tanta , ez baitugu klartu ... Luixaren ilhen kanbi-
 atzea ? ... hortarik heldu zunan
 Gabriela - Gaixo hoi izana bertze munduko mugen hegi-hegian !...
 Marieder - Oh ! poxia ... zuek ez igorri , haatik !
 Zelezta - Ikusten dun ez ditekela izan hain , hain bipil
 Gabriela - ... eta bertze bat bezain alegera ?
 Zelezta - Bihotz minekin erranen daunat , bainan behar din ukan aski animo
 aitortzeko , zerbait gelditu zaion ...
 Marieder - Gaixo maite maitea !... artatu behar din horrek gain-gainetik !
 Zelezta - Sinesten ahal dun etzaukula deus sobera ?!...
 Frantxixka - (entrant avec cafetière et sucrier) - Eman du ... eman du ...
 denbora bat Koxepak kafearen egiten ? ... Azkenean , huna !... ez
 baita goizegi (Gabriela sonne)
 Marieder - Ne poxia , hobe duken , hik emanik
 Frantxixka - Ba ote , ene tanta maitea ? (à part) Zertako deitzen nau
 beti : ene poxia ?
 Marieder - Ah ! zer etxeke-andere geia haizen ?
 Frantxixka - Bai , ene tanta maitea ! (Gabriela sonne enore)
 Marieder (à part) - Arduraxko erraiten daut ene tanta maitea ? ... Hola
 manatua ote den !... (Frantxixka continue à faire le service)
 Gabriela - (voyant entrer Koxepa:) -Joa nuen ba jadanik ?
 Koxepa - Bai, andre
 Gabriela - Zertako , beraz , ez etor berehala ?
 Koxepa - Laugarren aldian baizik ez dut aditu
 Gabriela - Ah ! bon , bon ! Huts mahaina eta erran Mariari etor dadien
 hire laguntzerat
 Koxepa - Nori ? ... Mariari ? ...
 Frantxixka - Bitzia !... ez dakin nor den , Maria ?
 Koxepa (se souvenant tout à coup) - Ah ! hai , bai ! ... Banoan ! (elle
 dort)
 Marieder - Ene poxia , etzanala , otoi , no erran sehiari !
 Frantxixka - Bai , eta ... badakizu , hoi ezagutzen baitut ttipi-ttipi
 danik !... Zonbat asukre , ene tanta maitea ?
 (Koxepa et Maria rentrent . Pendant cette scène , Koxepa et sa mère , débar-
 rassant la table , vont et viennent de la salle à manger à la cuisine)
 Marieder - Zertako , mila sorgin , ari hait zu-ka ?
 Frantxixka (évasive) - Ba , hoi !...
 Gabriela - Ez duken errexi menturatzen no erraiterat
 Zelezta - Nahiago liken , ba , berak ere !... Ez deia hala , Luixa ?
 Frantxixka - Bai , ama
 Maria (se retournant brusquement) - Zer ?
 Zelezta - Ez kasurik egin , ez da fitsik
 Marieder - No erraiten dautan , ene urtxua !... Aditu ?
 Frantxixka - Zuri ere ?
 Marieder - Nolaz ? ... eni ere . Zer dun hoi : eni ere ?
 Frantxixka - Jadanik , aski ikusia naiz , no ezin ...
 Gabriela (vivement) - Bai , bai , ene haurra . Izigarrikeria ! (à Marie-
 der) Ikusi bahu , berrogoi egunetako su ...badakin nik erran hura...
 ez nahi no erran ! Batere , gero !

- Zeletzta - Eta , zombat denboraz , ez nahi no erran ?
- Gabriela - Ez direnetz bitziak , su ... delakoaren ondorioak ?
- Marieder - ^{Ba} ;bitzi baino gehiago .(à Frantxixka) Beha , ene poxia .
Erranen dautan no . Ni , hire tanta xaharra bainiz , hain urrunetik etorria ez bakarrik hire ezagutzeko eta besarkatzeko , bainan ere hi dohatsuenetarik egiteko . Huna ... egun hasirik , aberats hiz
- Koxepa (ahurie , à sa mère) - Oh ! aditu duna ?
- Frantxixka - ^E Ni , aberats ?
- Marieder - ^E ta , biziki aberats !
- Maria (à Koxepa) - Biziki aberats , oh !...
- Frantxixka - ^B ainan , egiazki ?
- Marieder - Izan diteken egiazki-ena !
- Koxepa (même jeu) - Oh !... ooh !...
- Marieder - ^{Ez} dinat ene azken egunaren aiduru egon nahi , hi , ebe aberats-tasunez goza-arazteko !
- Koxepa (même jeu) - Ho !... haren ondoriotasuna ...
- Maria (même jeu) - ^{Ba} , eletan joanan dun , ba ?
- Zeletzta (protestant) - ^{Alo} , alo , ene tanta , hoi ez aipa !
- Gabriela (protestant) - Hire heriotzea ! nahi duna ez aipatu ? !
- Marieder - Utz nezazue hola egiterat . Azken ordu hartarat utz baneza lan hoi egiteko , zuen hiruen gutizien indarrek lasterrago ...
- Zeletzta - Oh ! tanta , zer blasfemia !
- Gabriela - Nolaz dion , ba , hoi ?
- Marieder - ^{Bai} , bai , denetan hola gertatzen baita , haatik ? ... Nork ere behar baitu ondoriotasuna , eta haren gostuko , emalea luzazegi bizitzen
- Frantxixka - Ah ! hoi ? ... egia !
- Marieder - Ikusten duzue ?
- Zeletzta - ^B ainan , zozotu haiz , Luixa ? Beraz , hik , nahi dun hire tanta maitea hil dadien ?
- Frantxixka - Oh ! hori ez !... aberats naizenaz geroz , bardin zaut , segur , tanta bizi ...
- Marieder - Haurra , xuxen mintzo haiz ! Bainan , ene poxia , nik hiri atsegin eginten ... ordainez , hik niri ... ez dautan atsegin egin nahi ?
- Frantxixka - ^{Bai} , segur , ene tanta maitea
- Marieder - Biziki nekatu gabe , atsegin eginen dautan , no niti erranez ; bainan , beti , hein ?
- Frantxixka - Eta nik , hala erranen ...
- Maria (à Koxepa) - Badun zerbait , hor !
- Marieder - Ah ! eta ... Luixot , orai orraoitzen bainiz , hire amak ardura izkiriatu dautan musikari hauta haizela . Heia , zerbait ... xirribikarekin ?
- Maria - Zeeeer ?
- Frantxixka - ^E Nik ? zerbait eman ... xirribikarekin ?
- Marieder - Eta bai ... ez dakin haren ibiltzen ?
- Frantxixka - ^{Ez} dut eskuetan atxiki ere , ene tanta maitea !
- Marieder - ^B ainan ... (Gabriela et Zeletzta , se frappant le front , font à la tante des signes désespérés comme pour lui rappeler que Luixa a eu la typhoïde) Ah ! bai , bai ... ago ... bertze batena ninan gogoan (à part) Gaixo haurra ! (à Frantxixka) ^B anun , orai , hire amak , hire boz xaramela dautan aipatu ...
- Frantxixka - Ez dakinat , tanta ...
- Maria (intervenant carrément) - Ah ! hoi ... bai ! Hik badakin , eta ongixko ... kantatzen . Hoi , ez dezaken ukha ? (Emotion de Gabriela et Zeletzta)
- Marieder - Boon ! guziek no Luixari ?
- Maria - Sobera zautzu nik horri no erraitea ?

- Marieder - Ez dezaket , ba , nik , hemen deus konpreni
 Zelezta - Errex dun ... aspaldian ezagutzen din !
 Marieder - Ez dautana hik erran , bi egun duela hunat ...
 Zelezta - Bai ... ; etorri gabe ere , ttipitik ezagutzen din
 Gabriela - TTipi-ttipitik !
 Maria - Bai , bai , ongi ttipia zelarik ...
 Gabriela - Erran nahi baita , hau etxekoa bezala dela
 Zelezta - Hoi eta bera
 Koxepa - Hoi eta bera
 Frantxixka - Hoi eta bera
 Maria - Hoi eta bera
 Marieder - Bien , bien , bien !... Ez bada hola ere , hola izan dadiela !
 Beraz , Luixa , zerbait kantatuko daukun ?
 Frantxixka - Ez baitakit zer , ez nola eman !
 Zelezta - Ez , egun hautan ez dun hain ...
 Maria - Hunek ? Bai , bai , eta ... errexi kantatuko . Has , hortik ,
 Frantxixka ! (Gabriela et Zelezta toussent bruyamment)
 Marieder (abasourdie) - Frant-xix-ka ?!...
 Zelezta - Hoi ... hoi... hoi da hauien eskualdeko hizkuntza bat : are ,
 hortik , Frantxixka
 Gabriela - Bai , erran nahi balute bezala : hasten ahal haiz , alo ! Habil
 Frantxixka !
 Marieder - Bien ; beraz , habil , Frantxixka !
 Frantxixka - Menturatzen naiz : huna zerbait ederrik (elle annonce le
 titre d'une chanson : " Neure etxea ")
 Koxepa - Ah ! hoi ... pollita dun ! Eman , eman ! (Frantxixka chante
 abominablement le premier couplet de cette chanson , qu'elle accom-
 pagne de gestes gauches et niais)
 Gabriela - Ikusten dun , tanta , ez dezakeela orai ?
 Zelezta - ez , ez da trenpuan , hurbiltzeko ere !
 Maria - Ez baitzautzue hoi ederra ?
 Koxepa - z du sekulan hoin ongi kantatu !
 Frantxixka - Ez deia ederki , hoi ?
 Marieder - Hire amak egia zinan ene poxia ! Ez , ehaiz trenpuan . Bertzald
 batez emanen dun errexiago . Haugi , nik besarka ! zoin maitagarria
 haizen ! (on entend sonner)
 Frantxixka - Norbeit atean ? (elle se dispose à aller ouvrir)
 Gabriela (vivement) - Joan bazinite , Koxepa , idekitzerat ?
 Koxepa - Bai andre .
 Gabriela - Ikuslier bat balinbada , sar-araz salonean
 Koxepa - Bai , andre . (elle sort)
 Zelezta (à Marieder) - Ez dun joan nahi hire gelarat , poxi bat deskant-
 xatzerat ? Ehaiz unatua ? ...
 Marieder - Jainko ona , unatua ? Lorientua nagon eta) Izaitekotz , zuek
 hala nahi duzelarik , joanen gaitun itzuli baten egiterat , aro
 eder huntaz baliatzeko ?
 Gabriela - Beha huni ! Zoin ernea ! Jadanik jali nahi ?
 Koxepa (entrant) - Jaun auzapezaren andrea da hor , bertze batekin .
 Diote eske dabiltzala eskola giristinoentzat . Salonean dira (elle
 sort)
 Marieder - Obra onetan partalier zarezte ? Ongi , hola . Ez dute , eiki !
 denek konprenitzen eskola giristinoa , berezikiago , zer gauza
 beharra den eta zonbatetarainokoa den horren baliostasuna !
 Gabriela - Hi hemne bakarrik orai ? Haugi gurekin
 Marieder - Ez , ez , zoazte deskantsuan

- Zeletzta - ^Eta , luze joanen den zerbait balinbadute ?
- Marieder - ^Bardin munta din ; harrazue behar den astia , Luixa enekin dagoken
- Frantxixka - ^Bai , eta gogotik , ene tanta maitea
- Marieder - ^Hola , hola , ene poxia ! Hi , enekin (à Gabriela et Zeletzta)
Zer nahi izanik , errozue jaun auzapezaren andre onari ene Luixak ez dituela arranguran utziko ; ez , segur !
- Frantxixka - ^Nik , ez arranguran utziko ?
- Marieder - ^Hik , bai ; bainan , bego hori ene gain
- Gabriela - Mezu ona dukegu hoi , hari egiteko
- Zeletzta - Berehala artino (elles sortent)
- Marieder - ^Eh bien ! ene poxia , zer eginen dugu guk biek ?
- Frantxixka - ^Nik , ez dakit
- Marieder - ^Bitxi dun , arduraxko emaiten dautan arrapostu bera . Joan baginite paseatzerat ?
- Frantxixka - ^Nahi dunan bezala , ene tanta maitea
- Marieder - ^Hola , ene maitea (elle l'embrasse) Habil poxi bat orraztatzerat , ile hoiak barreatuxeak baititun . ^Eta hunatekoan , har ene xapela . Laket zeraun , hola ?
- Frantxixka - ^Bai , segur , ongi laket
- Marieder - Habil beraz apaintzerat . ^Eta gu jalitzean ikuslierrak hor badire oraino , hire amari eta ^Gabrielari Mariaz erran-araziko digun kanpo horietan nun gitazken . Habil , gaixoa !
- Frantxixka - ^Banoa , ene tanta maitea . (elle sort)
- Marieder (à Maria) - Beha zazu , otoi , andre hoik badutenez jalitzeko molderik ?
- Maria - ^Bai , andre (elle sort)
- Marieder (seule) Uf !... Jainko maitea ! ^Ez da goizegi ! Noizbeit bederen bakarrak naiz ! Dutan ikus orai zertan naizen ? (elle réfléchit) Norat eroria naiz ; ni , hunat ? Zer da bada etxe hau ? Ez diot nihundik arabina ! ... Ene Luixa , osoki da maitagarria , bainan zoin bitzia ! ... zoin bitzia !... Ez da batere amak bere letretan erakusten zerautan bezalakoa . Delako sukarrak arras bertzelakatu daut haur gaixoa ? ... bere aitaren izena ahanzterainokoan ! Eta , nun ditu , haur horrek , iloba hoiak ene emaitza ederreri esker emanak zaizkotelako bizi-molde ederrak ? ... Bi sehiak aldiz , hoin trebe ene Luixarekin !... Eta gero ? Gabriela eta Zeletzta , ez baitakite artetan norat itzulika ? ez eta , askotan , eni zer ihardets ? ... Ikusi ere ditut elgarri keinuka , begiz kliskaka ari ! ^Ez da hor haratik ez hunatik , zerbait gordetzen dautate (elle réfléchit) Bai , zerbait bada etxe huntan ezagutzen ez dudarik ! (d'un ton décidé) Alta , jakin behar dut , eta , jakinen dut nun zer dabilan !... Mariak baitu gizagaizo aire bat ... horri zerbait jali-araz banezo !... Dugun ikus ! (appelant) Maria !
- Marieder (à Maria qui entre) - Zeri oharatu zare ? Badute jalitzeko molderik ?
- Maria - Oraino segurik ez , andre
- Marieder - Ahalgetua nago , ene emazteki maitea , zuei hoinbertze lan emaiterat etorririk
- Maria - ^Ez hainbertzetarainokorik , ez ...
- Marieder - Eta ene iloba hoik errotu dirade holako gastuen egiteko enetzat !
^Balio baitu ni bezalako atxo xahar batentzat ?
- Maria - Huntarik (geste des doigts) baituzu ?
- Marieder - Erran dautzute zerbait ?

- Maria - Erran , ez ; bainan , hala iduritzen niri
- Marieder - Eta Luixak , zer zion nitaz ?
- Maria - Nork ? ... Luixak ? ...
- Marieder - Luixak , bai ! Bitxi da ; iduri duzue ilargitik jausten ari zaretela nik aipatzean Luixa , Luixa ene iloba !
- Maria - Ah ! bai ; oh ! Luixak ez daut deus erran
- Marieder - Gaixo haurrak ezagun du sukar handian iragan dela
- Maria (ahurie) - Zer sukar ?
- Marieder - Ez dautazu erran ttipitik ezagutu duzula ?
- Maria - Bai andre , bai
- Marieder - Badakizu , beraz , sukarra izan duela ?
- Maria - Hoi , haatik ! ... (comprenant tout à coup qu'elle a gaffé) - Ah zaude ... bai , bai ; hala da
- Marieder - ire espantitu bat hartu duzu , ba ?
- Maria - Badakizu , ez bainuen gogoan ...
- Marieder - Bai , zonbeit denbora aita hil aintzinean ?
- Maria - Pedro ? bainan , bizi da Pedro !...
- Marieder - Nor duzu Pedro ? horra bigarren aldia aditzen dudala izen hori !
- Maria (se rattachant) - Eta , bai Pedro ? Koxeparen aita ?
- Marieder - Alon ! bon !... ez dautzut aipatzen Koxepa badenetz ere ; mintzo naiz Luixaz !
- Maria (à part) - Hobe dut , naski , ixiltzea !
- Marieder - Nola ?
- Maria - Deusik ez , andre ; salbu , sukarra , Luixa , Pedro aipatzen baititutu , nahasten naiz .
- Marieder - Aitortzen dautzuz , ni , hunat geroz , nahasia nagola . Eta jakin behar zer bait garbitasun ? Ah ! zaude (appelant) Koxepa ? ...
- Koxepa (venant de la cuisine) - Oihu egin dautazu ?
- Marieder - Bai , ene haurra . Galdegin nahi nautzun heia aspaldian ezagutzen zinen Luixa ?
- Koxepa - Bai , andre ...
- Marieder - Zer adinetan izan du berrogoi egunetako sukarra ?
- Koxepa - Berrogoi egunetako ... zer sukar ?
- Marieder - Ez du sekulan izatu sukarra ? Heia , orroit zaite ... aita hil aintzinean ...
- Koxepa - Bainan , bainan ... bizi da oraino ait... (voyant les signes désespérés de sa mère , elle n'achève pas : aita)
- Marieder (qui a surpris les gestes de sa mère de Koxepa) - Ez , alo , Maria , ez du balio . Hau erranen dautzut : ikusten baitut orai zer bait badela segurki , nahi dut egia garbiki jakin . Eta nola zu , Koxepa , gixakoa baitzare , zuk argituko nauzu . (La mère de Koxepa se pinçant les lèvres avec les doigts lui fait signe d'être muette. Marieder surprend encore ce geste) Ah ! bon , arras ongi . Ez duzue nahi mintzatu ? ... ez ?... (silence) Bien ... gauden hoal ... (elle va s'asseoir et fredonne un air , tandis que Koxepa et sa mère , debout à l'avant-scène , lui tournent le dos ... immobiles) Bitxi da , ~~Koxepa~~ Koxepa maitea . Gibeletik behatu eta , badakizu etzarella batere gaizki ? ... batere , gero !... (sans bouger , Koxepa et sa mère commencent à échanger des regards étonnés , curieux , puis chargés de convoitise) Zoin ongi zintezken ... soineko ... modako batekin , xapel pollit-pollit batekin ? ... Bainan , hoik oro hain kario dira ! Ezin hurbilduak , funtsean ... Eta , bizkitartean , agradatzen zauzkit , ene haurra , bai , agradatzen osoki ; eta , etzikituzket hain itsuski emana ikusi nahi . Ori , zer izanen da ... nihonik erosiko dauzkitzut !

- Koxepa (n'y tenant plus , malgré les gestes de sa mère de se taire) -
Zuk , niri erosiko soin berria ?
- Marieder - Nik , bai ... zuri
- Koxepa - Eta ~~xa~~ ... xapela ere ?
- Marieder - Bai , xapela ere , eta dudarik gabe !
- Maria - Egoadi ixilik , Koxepa !
- Marieder - Bego , bere atseginaren erakusterat ! Etzerautzu fitsik joan ?
Nik nahi diozkat hoiak erosi ... Ala , beldur zare , zu , irringarri
izan gero , zure alaba anderetuaren aldean ? Zaude deskantsu osoan ,
zuretzat ere badauzkat nahi dituzunak oro !
- Marian- Zedazko lepo nasai bat ?
- Marieder - Nahi duzuna
- Maria - Dentelezko bonet batekin ?
- Marieder - Zerentzat ez ?
- Maria - Bainan , andre ona , Jainko ona zare , beraz zu ?
- Marieder - Oh ! ez ; ez naiz , eiki , Jainkoa bezein ona ; handizki saris-
tatzen , bai , niri zerbitzu egileak ! (à part) Ikusten dut huneki
badela zerbaite egiteko ; eta , bururat heltzeko , behar naiz handizki
joaktu (à Maria) Nun bizi zare , emazteki maitea ?
- Maria - Oh ! andre , ~~hemendik~~ hemendik ez urrun-urrun ... ausun , Oyhanzokoko
bordan
- Marieder - Izen horrek , Oyhanzokoko borda , erakusterat emaiten daut
bordari zaretela . Ala , zuena da delako etxea ?
- Maria - Oh ! andre ona , gurea balitz etxea , ez ginuke , Pedrok eta nik ,
gure hamar haurrekin , orai dugun bihotzmin izigarria ! (elle se
met à pleurer)
- Marieder - (à part) - Bihotza hausten daut , gaixoak ! (a Maria) Zoin da
bada , zuen bihotzmina ?
- Maria (pleurant toujours) - Hogoi urte badu etxe ~~hemendik~~ hortan garela!..
Eta gure nagusia , diru beharretan dena , etxearen saltzera doa ,
gogoaren kontra , segur eskualde hautan bozkez grifa handia duen
Jainko-gabeko Jaun bati , hunek eskaintzan baitio etxeak balio duen
gehiago . Eta nola Jaun horrek baitaki Pedro haren kontra bozkatzen
dela beti , errana du guretzat , debruek ez badugu - oh ! barkatu,
andre maitea - kanporat botatuko gaituela helduden Jondoni Martine-
tan (elle pleure)
- Marieder - Ez egin nigarrrik . Esti balinbada oraino , nik zuen etxea neure-
tuko dut .
- Maria - zuk hoi eginen , andre on baino hobea ! ...Zortzi egun igurikatzen
du gure nagusiak , heia bertze nehor agertuko zaionez . Bainan , gero
bere beharrarekin ...
- Marieder - Ongi da . Zuen etxea ez du delako jaunak izanen . Politikero
hoi ez dakit nor den , nik dakitana da , ez dela bizikiko gizona ,
molde hortan mendekioak dabilana . Harek baino gehiago emanen diot,
nik , bere etxean , zuen nagusiari ; etxe hori , nik erosiko dut ,
eta erosiko ... zurentzat !
- Maria (sanglotant de joie et se jetant à ses pieds) - Baditekea holakorik
? Oh ! ... andre maitea ! Erran baituzu oraixtian etzinela Jainko
ona , haren aingeru ona segurik bazira ! Oh ! oh !... Eta guk , zer
egiten ahal dugu zuretzat hemen ordainez ?
- Marieder - Ez dut zuen ganik deus igurikatzen ordainez , baizik jadanik
galdua : niri garbiki erraitea Luixaren gainean dazkitzuetenak
- Maria - Huna , andre maitea . Luixa da ... (à Koxepa) Hi , mintza hadi ,
nik baino hobeki gogoan hartuak ditun hemengo itzulikak
- Koxepa - Biak mintza gaiten . Huna ... Luixa ez da Luixa , bainan Frantxi-
ka
- Maria - Eta hau , Koxepa , haren ahizpa

- Koxepa - Eta hau , Maria Luixaren eta ene ama
 Marieder (ahurie) - Luixaren ama , nor ?
 Maria - Ni andre maitea !
 Marieder - Nola ? ... Zu , Luixaren ama ?
 Maria - Bai , bai ; ni , hemen Luixa erraiten dioten Frantxixkaren ama naiz
 Koxepa - Hala , bai andre ; Frantxixka de andere Zeleztaren alaba , andere
 Zeleztak ez baitu gehiago andere izan behar ? ... hortakotzat
 Marieder (complètement ahurie) - Oh !... oh !... oh !...
 Frantxixka (venant de gauche , en chapeau , prête à sortir . Elle s'est
 repeignée et arrive bien coiffée , comme au premier acte) - Ni ,
 banun , tanta maitea
 Koxepa - Huna bera ; berak erranen dauzkitzu oro
 Frantxixka - Zer , nik erranen ?
 Marieder (vivement) - Fitsik , fitsik . (à Frantxixka) Eta , ene xapela ?
 ... ahantzi ? ...
 Frantxixka - Gaizoa , ni ! Hemen naiz berehala (elle sort)
 Marieder (vivement) - Holaxet , milesker , ene maitea . (à Maria et
 Koxepa) Orai , utz netzazue Luixarekin
 Maria - Beraz , gure andre ona , konda ...
 Marieder - Bai , bai , konda nitan ; ez dut hitz bat baizik
 Maria eta Koxepa - Oh !... milesker ... milesker !
 Marieder - Bai , eta orai , berehala berehala , sukalderat !... (toutes
 deux sortent) Oraikoan uste dut bururat hel ; Luixak ez baitaki
 bertze hoiekin zer dugun iraganik , itzulikatuko dut ene poxi maitea
 eta badakiket (avec colère) zer ilobak ditudan !
 Frantxixka - (entrant le chapeau à la main) Huna , huna , tanta maitea ,
 hire xapela ! (surprise) Eta ... heiek ?
 Marieder - Heiek (se coiffant) ... Joanak sukalderat . Eta ? ...
 Frantxixka - No , tanta , nik ez jakin , orai , zer nahi zuten nik erraiten
 Marieder - Zer nahi dun izan dadin ? (autre ton) Bagoazin ?
 Frantxixka - Abian ! (elle fait un pas pour sortir)
 Marieder - (très détachée) - Erran , Frantxixka ?
 Frantxixka (se retournant et très naturellement) - Zer dun , tanta ?
 Marieder - Ah !... ehaiz gehiago Luixa deitzen ?
 Frantxixka (atterrée) - Oi ! ei ! ai !... Xahu naiz ! xahu !... (essa-
 yant de se raccrocher) Eta , ni ... ni ... bai ! ni... eta ... eta...
 bainan , bai , segurki , Luixa deitzen bainiz ! Ni , Frantxixka ?...
 booo !... Nork erran dautzu , ba , ni Frantxixka naizela ?
 Marieder (souriant) - a ! ha ! ... nere erhi ttintilak !
 Frantxixka (désolée) - Oh ! nork erran dautzu , hoi ? Ai ! ei ! ai ! Zer
 behar dut , orai , ikusi ? ... Otoi , andre , otoi ! otoi ! otoi !...
 ez erran !... Oh ! ... xahu naiz !... Zer eginen dute nitaz ? ...
 Oh ! ... kanpoan emanen naute !!!
 Marieder (doucement) - Ez holaka , ene poxia ! ez din balio ; ni hemen
 naun , ez deraunate fitsik eginen (furieuse) Nitaz burlatzen dire
 etxe huntan ?
 Frantxixka (désespérée) - Ni , ez !... ni , ez ! ... Juramentu egiten dut ,
 andre , ni ez naizela zutaz ...
 Marieder (la calmant) - Badakit arras ongi , ene haurra , zu etzarella
 nitaz burlatzen . Bainan , beha zazu niri haurra , eta erran dieza-
 dazut egia garbiki , zerentzat , bada , deitzen zaituzten zu , Luixa ,
 etzarenaz geroz Luixa . Nun da , haurra , nun da Luixa , egiazko
 Luixa ?
 Frantxixka - Bainan ... erraiten badut , igorriko naute ? ...

- Marieder - ^Hobe , haurra ; nik , nerekin atxikiren zaitut ; ez beldur izan
Nun da Luixa ?
- Frantxixka - ^Dainan ... Luixarik ... ez da ?!
- Marieder - Luixarik ... ez dela ?
- Frantxixka - ^Ez , andre , ez da !
- Marieder - Beraz , Mme Dupommeau ?
- Frantxixka - Ez-eta ... Mme Dupommeau-rik ere M
- Marieder - Zer diozu , haurra ? Luixarik ez ? ... Mme Dupommeau-rik ez ?
Zer ditake, bada ?
- Frantxixka - ^Huna , andre , huna . Andere Zelezta , beti andere Zelezta ;
bainan erran behar Mme Dupommeau dela . Eta nola ez baitu alabarik...
eta zuk , uste baduela ? ... Zuri bihotzminik ez emaiteko , ni behar
naiz izan haren alaba . Hartako naute deitzen Luixa . Orai , andre ,
bazare ?
- Marieder - Oh !... frikunak !... frikunak !... beraz , zu , zer zare hemen,
haurra ?
- Frantxixka - Ni , hemengo sehia
- Marieder - Sehia ? ... frikunak !... ^Uta Koxepa ?
- Frantxixka - Koxepa , ene ahizpa
- Marieder - Zure ahizpa ? ... Eta Maria ?
- Frantxixka - Maria , ene ama eta Koxeparen ama
- Marieder - (au comble de la colère) - Nork asmatuko zuen ? Holakorik iza
zitekeela ere . Oh ! frikunak !... herrestak !... xikinak !... Eta ,
askotan ^Uta nintzan ... etzituztela , beren letretan , beti gisa
ber-berean kondatzen ! ^Bertzalde , ni harritua , nola Zelezta teman
zagon ez igortzeko bere senarraren eta bere alabaren potretak , nik
hainbertze , hainbertze aldiz galdatu ondoan !... Zorua , zoro han-
dia , ni ! ... Orai , errex da ikusteko ! ^Bere ezkontza , bere haur-
raren ukaitea oro ... kixkil txar horrek asmatuak ... ene ondoriota-
sunaren biltzeko ... ; ustez-eta , ez nintzen ni , sekulan hunat
etorriko ; hala , ez nuelakotz sekulan ezagutuko hoiien jukutria tzar
ahalgegarria ! Ah !... baia ? Hola engana beren tanta !... Diren
bezalakoak ! Ebien ! ene Frantxixka maitea , - hala baitzira , orai
badakit - ebien ! Frantxixka maitea , hitzemaiten dautzut (avec
mépris) ene iloba pollit ... hoiiek... ikasiko dutela , beren gustuz,
egun berean , zer irabazi duten beren tanta xaharraz horrela burla-
tuz !
- Frantxixka - Ah ! andre , otoi atxik ... gorderik ! ...
- Marieder - Bego , haurra , hoi ene gain (appellant) Koxepa ? Maria ?
- Maria (entrant avec Koxepa) - Zer da ?
- Marieder - Frantxixkak argitu nauela
- Maria - Bainan , gu , orai , zer bilakatuko gare ?
- Marieder - ^Jainko ona ! Igurika poxi bat ! (voyant la porte du fond s'
ouvrir) Heldu dire . Jakinen duzue orai berean , zer zarezten bila-
katuko .
- Gabriela (entrant avec Zelezta) - Horra heiekilakoa egina . Egon gaitun ,
tanta , luzaxko ?
- ~~Gabriela (entrant avec Zelezta) - Horra heiekilakoa egina~~
- Zelezta (voyant Frantxixka en chapeau) - Xapelarekin ? Norat abiatua
haiz , Luixa ?
- Marieder - Alo ! hein ! aski hola , otoi , zure Luixarekin , andere Zelezta
Zelezta (abasourdie) - Zer dion , tanta ?
- Gabriela (même jeu) - Zer da , bada ?
- Marieder - Ez egin zozoarena ! ^Etzauzue ongi joan
- Zelezta eta Gabriela - ^Bainan zer ? ... zer da ? ...

- Marieder - Nere konplimenduak . Ongi itzulikatua zinuten komediatto hoi :
xoilki , etzinuten hortan partalier egin behar menditar neska gaizo
bat , bainan zuen iduriko axeri zahar zimardikatsu bat !
- Gabriela (furieuse , à Frantxixka) - Zuk , dohabakea ...
- Zeletzta (menaçante , la main levée) - Zuk , dohakabea , saldu gaituzu !
- Maria - Heia ! hunki zazu ? Nahi nuke ikusi !
- Marieder - Bai , hoi ... hiruak dire nere argitzaileak . Sosaren gatik ,
hoinbertzetaraino zarezte apaldu . Enganatu , burlatu nahi ninduzuen
Ondagizuela .
- Zeletzta - Bainan ... bainan ...
- Gabriela - Nahi gaitun utzi xehetasunen ...
- Marieder - Ez !... Zuen ganik ez dut deus aditu nahi . Enganioz , hartu
duzue alegiazko alaba bat , Mik , hala etzenetik , egiten dut nere
iloba . Huna hemen Frantxixka , nere ondoko bakar bakarra !
- Frantxixka , Koxepa et Maria - Oh ! oh ! ... baditake ? ...
- Marieder - Errekiago igurika dezaten nere joaitea , emaiten diozkatet ,
oraitik beretik , ene ilobaren etxekeeri , bortz ... egun ... mila...
libera .
- Maria - Bortz ... bortz ... Oi ! oi ! aldi...xartzera noa ! (elle tombe,
reçue par ses deux enfants)
- Frantxixka - Alo , gero ? ... haurkeria guti ! Gaizki hautatua laiteke
ordua ... orai hiltzeko
- Marieder - Adio ... betikotz ... arnegatzen zaituztedan ilobak . Badakike-
zue , zuen gostuz , behar dela utzi egiari bidea zabal , eta ez
izan diruaz sobera gose !

Zaldun